

Les fonts d'Hergé. Contextualització històrica i gràfica

Presentació

Llegir les aventures de Tintín és un petit plaer que no tan sols et fa passar bones estones. Som molts els que, de la mà d'Hergé, hem conegut detalls del món. Cada cop que llegeixo les aventures de Tintín i Milú descobreixo detalls nous, fins al punt de preguntar-me d'on treia Hergé tanta informació sense disposar dels mitjans d'avui en dia. Respondre aquesta pregunta es va convertir en un repte: Sabré trobar les fonts d'Hergé? Aquest treball de recerca té com a objectiu principal fer una contextualització històrica i gràfica de *Les Aventures de Tintín*, i es proposa relacionar situacions del còmic amb fets històrics concrets, comprovar si hi ha influències socials i polítiques visibles en l'elaboració del còmic i determinar-ne la finalitat, determinar el grau de subjectivitat i objectivitat per part d'Hergé a l'hora d'escriure, dibuixar i descriure persones d'altres ètnies o estrangeres, i, finalment, determinar el mètode d'obtenció d'informació i d'inspiració d'Hergé.

Metodologia

«Les fonts d'Hergé» estudia quatre àlbums que s'han seleccionat perquè el seu contingut recull o està ambientat en esdeveniments històrics del segle XX, i que es van

esdevenir concretament al llarg de la vida d'Hergé i en continents diferents.

Tintín al país dels Soviets reflecteix l'enderrocament del règim tsarista i la instauració del règim leninista, entre febrer i octubre de 1917, que va portar a la creació de la República Socialista Federativa Soviètica de Rússia.

Tintín al Congo se situa al Congo Belga, una colònia de tall paternalista en la qual l'administració belga va portar a terme grans reformes econòmiques i socials mitjançant la construcció de vies fèrries, ports, camins, mines, plantacions, àrees industrials, escoles i hospitals.

El Lotus Blau té com a transfons històric l'anomenat incident de Mukden. El 18 de setembre de 1931 un tram del ferrocarril del Sud de Manxúria, gestionat per una companyia de propietat japonesa, va ser dinamitat per oficials ultranacionalistes japonesos. El fals atac va servir per justificar l'ocupació de Manxúria per l'exèrcit de Kwantung, la qual cosa va produir una seriosa crisi internacional.

Tintín i els «Pícaros» té com a rerefons les revoltes sud-americanes. S'ha triat com a referent el cop d'estat a Xile de l'11 de setembre de 1973, una acció militar duta a terme per les forces armades de Xile per enderrocar el president socialista Salvador Allende Gossens i el govern d'esquerres de la Unitat Popular. La metodologia per a l'elaboració aquest treball consisteix en la lectura i anàlisi dels quatre àlbums per tal de comprovar si hi ha influències socials i polítiques visibles en l'elaboració del còmic i determinar-ne la finalitat, el grau d'objectivitat per part d'Hergé i el seu mètode d'obtenció d'informació. La recerca d'informació s'ha dut a terme en dos plans: una recerca bibliogràfica de fets històrics i polítics i l'entrevista a dos tintinòlegs experts sobre l'orientació política d'Hergé.

Per tal de comprovar la fidelitat amb què Hergé descrivia el món a l'hora d'escriure les seves històries, s'ha elaborat un model de fitxa d'anàlisi amb la finalitat d'extreure informació de les vinyetes d'una forma metòdica. S'ha escollit un nombre d'entre vint i quaranta vinyetes de cada àlbum en les quals aparegués, tant en el dibuix com en el text, una referència política o històrica, vestimenta, objectes d'ús quotidià, armes, vehicles o edificis de l'època. Per a cada vinyeta seleccionada s'ha intentat trobar imatges de l'època de la publicació dels àlbums que il·lustrin els aspectes següents: roba i uniformes, armes, objectes d'ús quotidià, vehicles, racisme, realisme i política.

Resultats

La redacció dels resultats combina la informació extreta de l'anàlisi d'aproximadament 120 vinyetes i les fotografies representatives d'aquestes.

Roba i uniformes

Hergé dibuixa amb molt detall els uniformes en tots els còmics i també la roba de l'època i pròpia del país. Alguns exemples poden ser: el vestit dels «Aniotes» (un grup d'assassins del Congo), els uniformes dels exèrcits rus, alemany, anglès i japonès, l'equipament militar i paramilitar dels revolucionaris sud-americans, la roba dels camperols russos i xinesos, així com alguns clixés, com ara la vestimenta dels reporters britànics i europeus que visiten la Rússia leninista, o la dels turistes europeus a Amèrica del sud. També es para atenció a l'evolució de la roba d'en Tintín, que va canviant d'acord amb els estàndards de les diverses èpoques, dels pantalons bombatxos als texans.

Armes

Tintín era pacifista, però tot i això, Hergé dibuixa les armes que apareixen a moltes de les seves aventures amb molt detall. Per esmentar-ne algunes: la metralladora alemanya Maxim Maschinengewehr '08, el rifle rus Mosin-Nagant, el Mauser belga, el rifle britànic Lee Enfield, el fusell japonès Arisaka 99 o la Beretta Model 12 dels anys 50.

Objectes d'ús quotidià

Aquest apartat recull imatges d'utensilis d'ús quotidià i propis de la professió dels personatges que reflecteixen la vida diària de la seva època. Des de càmeres fotogràfiques, telèfons, fonògrafs... dels anys 20 i 30, passant per objectes molt particulars com la ràdio d'ona curta, l'escafandre, el telègraf d'ordres de vaixell, o un típic llit xinès, fins a objectes que van ser icones de la modernitat, com el tocadiscs, la gravadora de veu o els walkie-talkie.

Vehicles

Tintín viatja arreu del món i utilitza diferents transports que Hergé dibuixa amb gran precisió. Un molt bon exemple és la motocicleta amb sidecar que utilitza Tintín disfressat de policia de Berlín: la matrícula de la vinyeta dibuixada per Hergé coincideix amb la de la fotografia.

La llista d'automòbils és llarga: el Mercedes de l'any 1916, l'Amilcar C6 de 1928, el Mercedes-Benz Saloon de 1923, el Ford T, el Chrysler Six. També s'han trobat imatges d'altres tipus de vehicles com un rickshaw xinès, el carro blindat Sumida M.2593, vaixells mercants, destructors, o un sampan xinès, així com diversos models d'avió: els Boeings 707, 747-100 i 747-200.

Racisme

Tintín al Congo és potser l'aventura més polèmica de Tintín. És evident que Hergé reflecteix els clixés propis de l'època: els blancs tenien un estatus i un nivell cultu-

ral superiors, mentre que les feines pesades eren dutes a terme per la gent de raça negra. Cocó, per exemple, es mostra admirat davant la intel·ligència de Tintín, que és capaç d'organitzar la reparació d'un tren descarrilat, o guarir una malaltia que el bruixot no pot remeiar.

Realisme

Aquest apartat reuneix escenes inversemblants pròpies de la ficció, juntament amb detalls extrets de la realitat. Així, Tintín sobreviu a accidents en els quals segurament hauria perdut la vida, remolca un tren amb el seu Ford T al Congo, o evita l'atac d'un cocodril bloquejant-li la boca amb un fusell de caça. En canvi, viatja al Congo amb un mercant que bé podria ser el SS Leopoldville, utilitza la quinina per guarir la malària, o descriu amb gran precisió un fumador d'opi a la Xina dels anys 30. Cal destacar també la presència d'edificis emblemàtics al fons d'algunes vinyetes, com ara la catedral de Sant Basili a Moscou o la piràmide asteca de *Tintín i els «Pícaros»* que bé podria ser Chichén Itzá.

Política

Hergé recorria a la política com una de les causes per les quals transcorrien les aventures de Tintín. A *Tintín al País dels Soviets* fa una crítica del comunisme. Els personatges que s'interposen en el camí de Tintín són malvats, mentiders, manipuladors i cruels. Aquests mateixos trets són els que utilitza per descriure el sistema polític bolxevic. Hergé va ser acusat de racista per l'aventura de *Tintín al Congo*. De fet, en aquest àlbum fa poques referències a la política, però pateix la persecució d'un mafiós que intentarà eliminar-lo per poder fer-se amb la producció de diamants. A *El Lotus Blau* Hergé posa de manifest l'actitud racista i de superioritat dels occidentals envers la població xinesa i també fa referència al tràfic il·legal d'opi, darrere el qual s'amaguen les grans potències de l'època i, en aquesta aventura, el Japó, que acaba d'envair Manxúria excusant-se en el dret que li dona l'incident de Mukden. Hergé retrata la situació amb el discurs d'Hiroito davant la Societat de Nacions. A *Tintín i els «Pícaros»* Hergé reflecteix els continus canvis polítics que tenen lloc als països d'Amèrica del Sud durant els anys 70. Uns canvis polítics caracteritzats pels moviments armats i la guerra de guerrilles, que no suposen cap canvi per a la gent del poble, com evidencien les vinyetes inicial i final de l'aventura.

Conclusions

A partir de l'anàlisi de tots els aspectes anteriors i la informació obtinguda en les dues entrevistes, es pot concloure que Hergé combinava el realisme amb la ficció amb la voluntat d'entretenir els seus lectors i sense afany d'influir en el seu pensa-

ment. Tintín era un noi resolt, capaç de resoldre conflictes i, sobre tot, d'ajudar els altres, com a bon escolta que era. Hergé va crear una base de dades fotogràfiques extreta de revistes i llibres que va utilitzar com a font gràfica i documental per il·lustrar les seves obres. Intentar recrear aquesta base de dades amb els mitjans de què disposem avui en dia no ha estat una feina fàcil, la qual cosa evidencia la gran tasca portada a terme per Hergé al llarg de la seva vida.